

WILLIAM BLAKE VE MUALLİM NACİ'NİN ŞİİRLERİNDE
MASUMİYETİN HAYVAN SEMBOLLERİYLE TEMSİLİ

THE REPRESENTATION OF INNOCENCE THROUGH ANIMAL SYMBOLS
IN THE POETRY OF WILLIAM BLAKE AND MUALLİM NACİ

Betül HASTAOĞLU ÖZBEK

Sorumlu Yazar/Corresponding
Author:

Öğr. Gör., Dr., Fırat Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
Elazığ, Türkiye.

ORCID: 0000-0002-1117-5987

E-mail: bhastaoğlu@firat.edu.tr

Geliş Tarihi/Submitted: 08.04.2026

Kabul Tarihi/Accepted: 22.05.2026

Kaynak Gösterim / Citation:
Hastaoğlu Özbek, Betül
(2026). "William Blake ve
Muallim Naci'nin Şiirlerinde
Masumiyetin Hayvan
Sembolleriyle Temsili", Yeni
Türk Edebiyatı Araştırmaları.
18/35, 231-246.

<http://dx.doi.org/10.26517/ytea.647>

Öz

Masumiyet, romantik şiirde çoğu zaman doğa ve çocukluk imgeleri aracılığıyla ifade edilen temel temalardan biridir. Özellikle hayvanlar üzerinden sembolik anlamlar kazanan kavram, şiirde güçlü bir temsil alanı oluşturur. William Blake'in Songs of Innocence and of Experience adlı eserinde masumiyet ve deneyim arasındaki karşıtlık, hayvan sembolleri aracılığıyla görünür hâle getirilir. Blake'in şiirlerinde kuzu figürü, masumiyetin ve ilahî uyumun sembolü olarak ortaya çıkarken kaplan figürü, bu uyumun kırıldığı bir dünyayı temsil eder. Muallim Naci'nin şiirlerinde de benzer bir sembolik yapı dikkat çeker. Kuzu ve kuş gibi hayvan figürleri, doğaya ait unsurlar olmanın ötesinde insanın merhamet duygusu ve kırılğan varoluşunu yansıtan semboller olarak kullanılır. Hayvanlar, böylece duygusal yoğunluğu artıran ve masumiyetin hissedilmesini sağlayan önemli imgesel araçlara dönüşür. Farklı edebî ve kültürel bağlamlarda kaleme alınmış bu şiirlerde, benzer anlam alanlarını kapsayan sembollerin tercih edilmesi, masumiyet vurgusunu güçlendirmektedir. Bu çalışmada, Blake ve Naci'nin şiirlerinde hayvan sembollerinin nasıl temsil edildiği karşılaştırmalı bir bakış açısıyla incelenmekte, masumiyetle olan ilişkisi açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Masumiyet, hayvan sembolleri, kırılğanlık, William Blake, Muallim Naci.

Abstract

In Romantic poetry, innocence is often expressed through images of nature and childhood and emerges as one of the central themes. Gaining symbolic meaning particularly through animal figures, this concept creates a powerful representational field in poetry. In William Blake's Songs of Innocence and of Experience, the opposition between innocence and experience is rendered visible through animal symbolism. While the lamb appears as a symbol of innocence and divine harmony, the tiger represents a world in which this harmony is disrupted. A similar symbolic structure can also be observed in the poetry of Muallim Naci. Animal figures such as the lamb and the bird are used not merely as elements of nature but as symbols reflecting human compassion and fragile existence. In this way, animals transform into important imaginative tools that intensify emotional expression and make innocence perceptible. The use of symbols that encompass similar semantic fields in poems written in different literary and cultural contexts reinforces the emphasis on innocence. This study examines how animal symbols are represented in the poetry of Blake and Naci from a comparative perspective and explains their relationship with the concept of innocence.

Keywords: Innocence, animal symbols, fragility, William Blake, Muallim Naci.

Extended Summary

This study examines how the concept of innocence is represented through animal symbols in the poetry of William Blake and Muallim Naci from a comparative perspective. While innocence is often associated with purity, fragility, and moral integrity in literary texts, it is rarely presented as a fixed or stable condition. Instead, it emerges as a dynamic state shaped by tension, movement, and vulnerability. Animal figures function as key symbolic elements that make this abstract concept visible and interpretable within poetic language.

The theoretical framework of the study is based on philosophical and literary discussions concerning human nature, symbolism, and pastoral representation. The notion that human beings are inherently compassionate and morally sensitive, as suggested by Rousseau, provides an important conceptual background for understanding innocence as a natural state. In addition, Empson's interpretation of pastoral poetry as a mode of expressing complex ideas through simple and ordinary figures helps explain why animal symbols are particularly effective in representing innocence.

In this context, symbolism is approached not merely as a stylistic feature but as a structural element that organizes meaning within the poem. Animal figures, through their cultural, emotional, and associative dimensions, enable the reader to access multiple layers of interpretation simultaneously. Their apparent simplicity conceals a complex network of meanings that unfold through poetic context. Thus, the symbolic use of animals allows innocence to be articulated both as an immediate emotional experience and as a concept embedded in broader philosophical reflections.

The analysis focuses on selected poems by both poets, examining how animal figures such as the lamb, the tiger, the bird, and the dove function within their respective poetic systems. In Blake's poetry, especially in *Songs of Innocence and of Experience*, the lamb symbolizes innocence, harmony, and divine creation, while the tiger represents power, fear, and the disruption of that harmony. The symbolic opposition between these two figures reveals that innocence can only be fully understood in relation to its counterpart, experience. Thus, innocence in Blake's poetry is not merely a state of purity but a mode of perception shaped by contrast and tension.

At the same time, this opposition does not produce a simple binary structure. The coexistence of these figures suggests that innocence and experience are intertwined rather than strictly separated. The presence of both within the same poetic universe indicates that innocence is always accompanied by the possibility of its transformation. This interdependence deepens the symbolic complexity of animal figures and reinforces the idea that innocence cannot be sustained without confronting its own limits.

In Muallim Naci's poetry, animal figures such as the lamb and the dove are associated more directly with compassion, emotional sensitivity, and vulnerability. These figures do not primarily function within a theological framework but rather reflect the human capacity for empathy and emotional response. The dove, in particular, becomes a symbol of a fragile existence constantly exposed to danger, while the lamb evokes a sense of pity through its helplessness and suffering. In this context, innocence is constructed as a condition that invites protection yet remains inherently exposed to external threats.

The study also emphasizes the role of movement and direction in shaping the meaning of innocence. Images such as flight, ascent, and wandering are not merely physical actions but expressions of a deeper existential condition. In both poetic traditions, to move, to desire, and to become visible are also to become vulnerable. Innocence, therefore, is not a static quality but a state continuously at risk of being disrupted.

This emphasis on movement also reveals that innocence is closely linked to processes of exposure and encounter. As the subject moves beyond a protected space, it enters into relations that both define and threaten its existence. In this sense, movement becomes a condition of both self-realization and potential loss. The same gesture that allows innocence to appear also makes it susceptible to transformation, highlighting its inherently unstable character.

The comparative analysis demonstrates that although Blake and Muallim Naci belong to different literary and cultural traditions, they employ similar animal symbols to articulate the concept of innocence. However, these symbols operate within different semantic and philosophical frameworks. While Blake situates innocence within a broader metaphysical and symbolic system, Muallim Naci presents it as an emotional and existential condition grounded in human experience.

In conclusion, the study argues that animal symbols in both poetic traditions serve not merely as decorative elements but as structural components that reveal the fundamental tensions of human existence. Innocence is redefined as a fragile and dynamic state that is continuously shaped by encounters, risks, and transformations. This perspective allows for a deeper understanding of how similar symbolic forms can generate different meanings across diverse literary contexts.

Giriş

Masumiyet, edebî metinlerde çoğu zaman kırılgnlık, korunmasızlık ve merhamet duygusuyla ilişkilendirilen önemli temalardan biridir. İnsanın doğayla ve canlı varlıklarla kurduğu saf ilişkiyi ifade eden bir konu olarak ele alınır. Şiir dilinde hayvan figürleri bu temanın görünür hâle geldiği önemli imgeler arasında

yer alır. Savunmasız ve narin varlıklar olarak tasvir edilen hayvanlar, insanın kaybettiği doğal saflığın sembolik temsilcileri konumundadır. Kuzu, güvercin ya da kaplan gibi figürler, farklı şiir geleneklerinde masumiyet düşüncesini ifade eden sembolik imgeler olarak kullanılmıştır. Hayvan sembolleri aracılığıyla kurulan bu anlatım biçimi, insanın iç dünyasını ve doğayla kurduğu ilişkiyi yansıtan estetik bir anlam alanı oluşturur. Batı şiirinde bu sembolik kullanımın belirgin örneklerinden biri, William Blake'in şiirlerinde görülürken Yenileşme dönemi Türk şiirinde benzer duyarlılık, Muallim Naci'nin şiirlerinde dikkat çekmektedir.

Masumiyet kavramının düşünsel arka planı, insan doğasına ilişkin felsefî tartışmalara kadar uzanır. Jean- Jacques Rousseau, insanın doğal durumunda iyi ve saf olduğunu savunarak toplumsal düzenin zamanla bu doğallığı bozduğunu ileri sürer (Emile 26). İnsanın aslında "duyarlılık" ve "acıma" duygusuna sahip olduğunu belirtir ki bu özellik, başkalarına zarar vermeyen bir varoluş hâlini mümkün kılar (İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı 80). Kendimizi doğaya benzetmemiz gerektiğini belirten Rousseau'nun düşüncesinde masumiyet, doğaya yakın bir varoluş hâlini ve insanın içsel saflığını ifade eder. Böylece "Batı edebiyatında Rousseau'dan mühlhem olarak gelişen 'tabiata yönelme' fikri, özellikle romantik sanatçıların eserlerinde bir 'tabiat kültürü' yaratacak nitelikte" (Korkmaz 311) edebiyatta yaygınlaşır. Edebiyat eleştirisinde doğa konusu, çoğu zaman pastoral imgeler aracılığıyla açıklanır. William Empson, pastoral şiirin temel işleyişini karmaşık düşüncelerin sade ve basit figürler aracılığıyla ifade edilmesi olarak açıklar (11-12). Bu bağlamda hayvan figürleri masumiyet fikrinin şiirde görünür kılındığı güçlü semboller olarak değerlendirilir.

William Blake'in şiirleri üzerine yapılan çalışmalar ise sanatçının özellikle *Songs of Innocence and of Experience* adlı eserinde masumiyet ve deneyim kavramlarını sembolik imgeler aracılığıyla nasıl ifade ettiğini ortaya koymaktadır. Northrop Frye'e göre Blake'in şiirlerinde masumiyet ve deneyim insan bilincinin iki farklı algı düzeyini temsil etmektedir (237). İmgelerin daha geniş bir anlam yapısı içinde ele alınması gerektiğini belirten yorumlar, bu sembollerin bütünlüklü bir sistem içinde değerlendirildiğini gösterir (Bloom 137-139). Böylece denilebilir ki Blake'in şiirlerinde kuzu ve kaplan gibi hayvan figürleri, masumiyet ve deneyim kavramlarının sembolik taşıyıcıları olarak dikkat çeker.

Türk edebiyatında adı daha çok eski-yeni tartışmalarıyla bilinen Muallim Naci, Ahmet Hamdi Tanpınar'a göre "Türkçede yeni yeni öğrenilmeğe başlayan ve zevk alınan gramerin kahramanı"dır ve "iyi okunursa, onun mutlak eski taraftarlığının bir masal olduğu" (599) da görülecektir. Esasında o, dışarıdan bir müdahale yerine şiirin kendi içinde gerçekleştirdiği değişimi ifade eden "teceddüd" (yenilenme) durumunu benimser (Özgül 61). Bu anlamda sanatçının eserlerindeki değişim hem dil hem de içerik açısından fark edilir niteliktedir. Yenileşme dönemi Türk şiirinde öne çıkan doğa bilinci, klasik şiir estetiği ile

modernleşme sürecinin etkilerini birlikte taşıyan Muallim Naci'nin de ilgisini çeker. Naci'nin şiirlerinde doğa unsurları ve hayvan figürleri, çoğu zaman insanın duygusal dünyasını yansıtan imgeler hâlinde ortaya çıkar. Özellikle "Kebûter" ve "Kuzu" gibi şiirlerde hayvanların narin ve korunmasız varlıklar olarak tasvir edilmesi, masumiyet düşüncesinin sembolik bir anlatımına işaret eder. Naci'nin Batılı tarzda şiir yazma konusundaki eksikliğini İstanbul'un aydın çevrelerinden uzak kalması ve Fransızca'yı geç öğrenmesine dayandıran Kenan Akyüz, özellikle bu eserleri "Batılı tarzda şiir denemeleri arasında" sayar (55). Çünkü buradaki hayvan figürleri, insanın duygusal dünyasını yansıtan sembolik unsurlar olarak kullanılmaktadır.

Batı edebiyatında William Blake'in şiirleri üzerine oldukça geniş bir eleştirel literatür bulunmaktadır. Özellikle *Songs of Innocence and of Experience* adlı eserde masumiyet ve deneyim kavramlarının sembolik imgelerle ifade edilişi, birçok araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Buna karşılık Blake'in şiirlerinde yer alan hayvan sembollerinin Türk şiiri bağlamında karşılaştırmalı biçimde değerlendirildiği çalışmalar oldukça sınırlıdır. Muallim Naci'nin şiirleri üzerine yapılan incelemelerde ise çoğu zaman dil, üslup ve edebî tartışmalar ön plana çıkmış; hayvan figürlerinin sembolik işlevi üzerinde ayrıntılı biçimde durulmamıştır. Blake ve Muallim Naci'nin şiirlerinde hayvan sembolleri aracılığıyla masumiyet temasının nasıl temsil edildiğini birlikte ele almak, farklı şiir geleneklerinde benzer imgelerin ne gibi anlamlar kazandığını değerlendirmeye imkân verir. Metinler arası karşılaştırma yöntemiyle gerçekleştirilen bu inceleme, iki farklı şiir geleneğinde masumiyet temasının hayvan sembolleri üzerinden nasıl ifade edildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Yöntem

William Blake ve Muallim Naci'nin şiirlerinde masumiyetin hayvan sembolleri aracılığıyla temsili, karşılaştırmalı edebiyat perspektifi doğrultusunda incelenmiştir. Metinlerde yer alan hayvan imgeleri, tematik ve sembolik çözümleme yöntemiyle değerlendirilmiş; seçilen şiirler yakın okuma tekniğiyle analiz edilmiştir. Hayvan sembollerinin masumiyet, kırılğanlık ve ahlaki değerler bağlamında üstlendiği anlam katmanları, metinler arası karşılaştırma çerçevesinde ele alınmıştır.

1. Hayvan Sembollerinin Temsili

Edebî metinlerde hayvan figürleri çoğu zaman yalnızca doğayı yansıtan betimleyici unsurlar olarak kalmaz; insanın iç dünyası, ahlaki yönelimleri ve varoluş karşısındaki tutumlarını görünür kılan simgesel odaklara dönüşür. Bir hayvanın anlamı, metin içindeki konumu, ona eşlik eden sözcükler ve kurduğu karşıtlıklardan doğar. Hayvan imgesi, doğrudan ifade edilemeyen anlamların dolaylı biçimde açığa çıkmasını sağlayan güçlü bir temsil aracıdır.

Hayvan sembolizmi, kültürel ve edebî gelenekte köklü bir yere sahiptir. J.

E. Cirlot, hayvanların sembolik anlamlarının mitolojik, dinsel ve kültürel çağrışımlarından beslendiğini ve çok katmanlı bir anlam yapısı taşıdığını belirtir (12-13). Böylece hayvan figürleri, insan deneyiminin farklı yönlerini somutlaştıran sembolik yapılar hâline gelir. Söz konusu kuramsal çerçeve, William Blake'in *Songs of Innocence and of Experience* adlı eserinde açık biçimde gözlemlenir. Kuzu figürü, masumiyet ve saflığın sembolü olarak ortaya çıkarken kaplan figürü, daha karmaşık anlam alanlarına işaret eder. "The Tyger" şiirinde kaplan figürü güçlü, korkutucu ve gizemli bir varlık olarak tasvir edilir;

Tyger Tyger, burning bright
In the forests of the night.

(Blake 24)

"Tyger Tyger, burning bright / In the forests of the night" dizelerinde kaplanın "burning bright" ifadesiyle betimlenmesi, onu yalnızca fiziksel bir varlık olmaktan çıkararak yoğun ve aşırı bir enerjinin sembolüne dönüştürür. "Burning" sözcüğü, ışık ve ateş çağrışımlarıyla birlikte düşünülerek kaplanı tehlikeli ve kontrol edilemeyen bir gücün temsiline yerleştirirken "forests of the night" ifadesi, varoluşu karanlık ve bilinmez bir bağlama taşır. Böylece doğa, yalnızca düzenli ve huzurlu değil, aynı zamanda karanlık ve yıkıcı yönleriyle de görünür duruma gelir. Cirlot'ya göre kaplan, bir yandan öfke ve acımasızlıkla, diğer yandan karanlık ve içgüdüsel güçlerle ilişkilendirilen çok katmanlı bir semboldür; aynı zamanda güç ve cesaretin alegorik bir ifadesi olarak da işlev görür (343). Böylece kaplan hem büyüleyici hem de tehditkâr bir varoluşu işaret eder.

Hayvan sembolizmi, çoğu zaman karşıtlıklar üzerinden kurulduğu için kaplanın karşısında yer alan kuzu figürü daha belirgin hâle gelir. Cirlot, kuzu figürünü saflık, masumiyet ve yumuşak huylulukla ilişkilendirirken aynı zamanda onun kurban edilme ve kutsallıkla bağlantılı bir sembol olduğunu belirtir (176). Kaplan ve kuzu, iki farklı hayvan olmanın ötesinde masumiyet-deneyim, saflık-yoğunluk, düzen-yıkıcılık ekseninde kurulan sembolik karşıtlığın taşıyıcılarıdır. Blake'in "Did he who made the Lamb make thee?" sorusu da bu karşıtlığı şiirin merkezine yerleştirir. Şiirdeki "burning bright", "night" ve "fearful symmetry" gibi ifadeler, hayvan imgesini betimleme düzeyinden çıkararak düşünsel ve simgesel bir merkeze yerleştirir.

Naci ise "Kırlangıç" ve "Kebûter" gibi şiirlerindeki hayvan figürlerini merhamet ve şefkat duygusunu ifade eden semboller olarak kullanır. Kırılğan ve korunmasız varlıklar olarak tasvir edilen kuşlar, insanın duygusal dünyasını yansıtan semboller hâline gelir. "Kebûter" şiirindeki güvercin, bu anlamda dikkat çekici bir örnek oluşturur;

Uçtukça hayâl-i yâr gözde
Ârâma bulup medâr sözde

Şeh-dâne-i dâde-i terimle
Meşgûl olurum kebûterimle

Bir öyle enîs-i cân bulunmaz
Amma o da her zaman bulunmaz
Terk eylemiş işte âşiyânı
Hâkî iken olmuş âsümânî

(Hayber ve Özbay 73)

Şairin zihni, sevgilinin hayaliyle meşguldür ve bu durumu, güvercinin uçuşuna benzetir. Böylece "kebûter" imgesini, içsel bir yöneliş ve zihinsel hareketin temsili olarak kurar. Uçuş, burada fiziksel bir eylem olmanın ötesine geçer; hayal, arzu ve zihinsel meşguliyetin formuna dönüşür. Kuş, insanın iç dünyasında dolaşarak sürekli yön değiştiren arzu hareketinin somutlaşmış hâli gibidir. "Meşgûl olurum kebûterimle" dizesi, bu sembolik ilişkinin yönünü açık eder. Şair, onu dışsal bir nesne olarak değil, kendi zihinsel ve duygusal alanının bir uzantısı olarak konumlandırır. Celal Tarakçı, Naci'nin bu şiiri, "önceki intibalarından faydalanıp hayalî" (466) olarak yazdığını öne sürer. Bu durum, hayvan sembolünü temsilî düzlemde daha karmaşık bir yapıya taşır; kebûter hem gözlemlenen bir varlık hem de öznenin iç dünyasının taşıyıcısıdır. Onun hareketi, bakışın hareketiyle birleşir; uçuş, arzunun dolaşımı hâline gelir. Kuşun yuvasını terk ederek göğe yönelmesi ise kökensel bir kopuşu ve dönüşümü imler. Yere ait olanın göğe yükselmesi, saflaşma ya da yücelme gibi okunabilecek bir hareket üretir. Ancak bu yükseliş, metnin ilerleyen kısımlarında beliren tehlike hatlarıyla birlikte düşünüldüğünde, masumiyetin kendisini açtığı bir risk alanını da içerir. "Peyrevdir o vahşet i'tiyâda" ifadesi, hareketin süreklilik kazandığını, dolayısıyla kontrolsüz bir yönelişe dönüştüğünü gösterir.

Kebûterin "herhangi tarafta olsa matlûb" olanı takip etmesi, arzu ile yöneliş arasındaki doğrudan bağı açığa çıkarır. Bu noktada hayvan sembolü, içgüdüsel hareket ile insanî arzu arasındaki sınırı silikleştirir. "Olmaz mı nazar o sûya meclûb" dizesi, bakışın da bu harekete katıldığını gösterir. Dikkat ve bilincin aynı yönelime dâhil olmasıyla kebûter, arzunun yön verdiği varoluş hâlini temsil eder. Güvercinin hareketi, adeta düşüncenin ve duygunun taşıyıcısıdır. Bu nedenle denilebilir ki buradaki hayvan sembolü, doğrudan bir benzetme işlevi görmez; insanın dünyayla kurduğu ilişkinin yapısını görünür kılar. Uçuş, yönelme, terk etme ve arayış, güvercin üzerinden kurulan sembolik bir düzlemde birleşir. Böylece kebûter, masumiyetin sabit bir durumunu değil, sürekli hareket hâlinde olan ve kendisini riske açan bir varoluş biçimini temsil eder. Onun göğe yükselişi, yücelmenin işareti olmaktan çok, kendisini dünyaya açmakla kırılgan hâle gelmenin göstergesidir.

Şiirin bütünü dikkate alındığında kebûteri, insanın dünyadaki varoluş hâlini

taşıyan anlamlı bir sembol olarak okumak mümkündür. Başlangıçta içsel hareket, hayal ve arzunun temsilcisi olarak beliren bu varlık, ilerleyen dizelerde bir risk alanının içine yerleşir. Dâne ile dâm arasındaki gerilim, yükselme ile düşme arasındaki tehlike ve nihayet sayyâd ile kurulan ilişki, kebûteri sürekli tehdit altında bulunan bir varlık konumuna taşır. Onun uçuşu, özgürlüğün değil, görünür olmanın; görünürlük ise avlanabilirliğin koşulu hâline gelir. Bu nedenle kebûter, şiirde saflık ve doğallığın simgesi olmaktan çok, dünyaya yöneldiği her anda kendisini tehlikeye açan bir varoluş biçimini temsil eder. Masumiyet, bu imge üzerinden sürekli sınanan, her hareketinde yeni bir karşılaşma ve kırılma ihtimali taşıyan bir hâl olarak kurulur. Kebûter, gökle yer arasında gidip gelerek kırılmanın varoluşsal olduğunu gösterir çünkü var olmak, yönelmek ve görünür hâle gelmek, aynı anda riskleri de beraberinde getirmektedir. "Kırlangıç" şiirindeki hareket de varoluşun temel belirleyeni olarak öne çıkar;

Tekrar bahâr olunca peydâ
Mehcûr olur âşiyân-ı sermâ
Eyler seni hahîş-i tabîf
Ârâyîş-i lâne-i rebî'î
Sevmişsin iki safâ-yı cânı
Hürriyeti, bir de âşiyânı

(Hayber ve Özbay 117)

Kırlangıcın bahar gelince tekrar görünmesi, süreklilik arz eden bir döngünün göstergesidir. Uçmak, fiziksel bir yer değiştirmeyi aşarak varlığın kendisini gerçekleştirme biçimini içerir. Mevsimsel döngüler içinde ortaya çıkıp gökyüzünde serbestçe dolaşan ve belirli bir mekâna bağlı kalmadan hareket edebilen kırlangıç, doğal bir özgürlük figürü gibidir. Âşiyân ise geri dönüş ve bağlanma ihtiyacını hatırlatır. Kırlangıç, özgürlükle yuva arasında gider, gelir ama sabit kalmaz. Uçuş ile yuva arasında kurulan ilişki, başıboş bir dolaşım yerine yönü olan bir hareketi işaret eder. Belirli bir merkeze sahip olma durumu, hareketi ortadan kaldırmaz; aksine ona süreklilik kazandırır. Böylece kırlangıç, özgürlük ile aidiyet arasında denge kurmaya çalışan bir varlık modeline dönüşür. İnsanın yaşamında deneyimlediği uzaklaşma ve geri dönüş, bu imge üzerinden somutlaşır.

Blake'in *The School Boy* şiirinde ise kuş imgesi, hareketin bastırılması üzerinden anlam kazanır. Doğası gereği uçmak ve neşe içinde var olmak isteyen bir varlığın sınırlandırılması, şiirin merkezindeki temel gerilimi oluşturur;

How can the bird that is born for joy
Sit in a cage and sing?

(Blake 38)

Kuş, burada doğuştan gelen canlılık ve hareket isteğini temsil eder. Şiirin başındaki doğa tasvirleri, varlığın kendiliğinden var olabildiği bir alanı gösterir. Açık mekân, serbest hareket ve kuş sesleri, bu doğallığın göstergeleridir. Çocuk figürü de aynı yapının parçasıdır. Şiirin ilerleyen bölümünde ortaya çıkan okul mekânı, doğallığın kesintiye uğradığı bir alanı temsil eder. Kapalı yapı ve disiplin, hareketi sınırlar. Dolayısıyla doğal yönelim ile dayatılan düzen arasında belirgin bir uyumsuzluk oluşur. Uçmak için var olan bir varlığın kapatılması, hareketin durdurulması anlamına gelir. Kafes, sınırlayıcı düzeni işaret ederken kuşun ötüşü, doğallığını kaybeder ve zorunlu bir eyleme dönüşür. Bu durum, varlığın kendi doğasından uzaklaştığında içsel enerjisinin zayıfladığını gösterir.

İki şiir birlikte değerlendirildiğinde, hayvan sembolünün işlevi daha anlaşılır duruma gelir. Kırılma, hareket ile aidiyet arasında kurulan içsel dengeyi sezdirir. Yönelim, varlığın kendi yapısından kaynaklanır. Blake'in şiirinde ise kuş, dışsal bir düzen tarafından sınırlandırılan varlığı temsil eder. Birinde hareket süreklilik kazanır; diğesinde kesintiye uğrar. Hayvan imgesi, her iki metinde de insanın varoluşsal deneyimini görünür kılan bir araca dönüşür. Uçuş ve yönelim, varlığın kendisini gerçekleştirme biçimi olarak anlam kazanır.

Blake ve Muallim Naci'nin şiirlerinde hayvan figürlerinin sembolik kullanımı, iki farklı edebî gelenek arasında dikkat çekici bir benzerlik ortaya koyar. Her iki şairde de hayvanlar, doğanın pasif bir parçası değil, insanın duygusal ve ahlâkî dünyasını ifade eden semboller olarak karşımıza çıkar. Bu durum, hayvan figürlerinin şiirde masumiyet, merhamet ve kırılma gibi temaların ifade edilmesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

2.Masumiyetin Temsili

Masumiyet, edebî metinlerde çoğu zaman doğallık, saflık ve korunmasızlık gibi niteliklerle ilişkilendirilir; bu nitelikler, sembolik imgeler aracılığıyla somut ve algılanabilir hâle taşınır. Hayvan figürleri, şiirin anlam kurma süreçlerinde belirgin bir işleve sahip olan imgeler arasında öne çıkar. Narin, savunmasız ya da insana yakınlık hissi uyandıran hayvanlar, masumiyet düşüncesinin görünür kılındığı başlıca araçlara dönüşür. İnsanın doğal durumda merhamet duygusuna sahip olduğu yönündeki Rousseau'nun yaklaşımı, masumiyet ile doğallık arasındaki ilişkiyi kavramsal bir zemine oturtur. Empson'un pastoral şiire ilişkin değerlendirmeleri ise sade ve gündelik varlıkların derin anlam katmanlarını taşıyabildiğini ortaya koyar. Bu çerçevede hayvan figürleri, doğaya ait unsurlar olmanın ötesinde, masumiyetin hem bireysel hem de simgesel düzeyde ifade edildiği anlam yoğunlukları olarak değerlendirilmelidir.

William Blake'in *Songs of Innocence* adlı eserinde yer alan "The Lamb" şiiri, sembolik kullanımın en bilinen örneklerinden biridir. Şiirde kuzu figürü doğanın saflığını ve ilahî yaratılış fikrini temsil edecek şekilde yer alır;

Little Lamb who made thee

Dost thou know who made thee
Gave thee life and bid thee feed
By the stream and o'er the mead.

(Blake 5)

Şiirde kuzunun pastoral bir çevrede tasvir edilmesi, masumiyetin doğayla uyum içindeki varlığına işaret eder. Kuzu, burada saflık, merhamet ve korunmasızlık gibi anlamları bünyesinde toplayan sembolik bir imgeye dönüşür. Blake'in şiirleri üzerine yapılan çalışmalarda masumiyet, naif bir duygu olarak ele alınmanın ötesinde uyum hâlindeki varoluş biçimini nitelemektedir (Patil 2). Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, şiirin belli bir inanç ekseninde yazılmış olmasıdır. "Kuzu" figürü, Hristiyan teolojisinde İsa'ya atfedilen "Tanrı'nın Kuzusu" (Yuhanna 1:29) imgesiyle doğrudan ilişkilendirilir ve masumiyet, ilahî merhametle kurulan uyumlu bir varoluş alanı içinde anlam kazanır.

Muallim Naci'nin şiirindeki kuzu figürü ise yalnız pastoral bir unsur değil, merhamet duygusunu da harekete geçiren varlıktır. Şair kuzunun durumunu anlatırken onun acısını ve korunmasızlığını dile getirir;

Bilsem şu kuzu neden gam almış
Her nâlesi kalbe dağ-zendir.

(Hayber ve Özbay 135)

Kuzunun "gam almış" oluşuna yapılan vurgu, masumiyetin şiirde duygusal bir yükü birleştirildiğini gösterir. Türk şiir geleneğinde saflık ve kötülükten uzaklığı çağrıştıran bir imge olarak kullanılan kuzu sözcüğü, burada da aynı şekilde temizlik ve zararsızlık anlamı taşır. Nitekim masumiyetin "Dünya hakkında özellikle de kötü veya nahoş şeylerden bilgi ve deneyim eksikliği" (Oxford Learner's Dictionaries) olarak tanımlanması, kuzunun neden bu anlam alanında konumlandığını açıklar. "Her nâlesi kalbe dağ-zendir" dizesinde yer alan "nâle" ve "dağ-zend" ifadeleri, kuzunun yaşadığı acının okuyucunun kalbinde karşılık bulduğunu gösterir. Burada dikkat çeken nokta, acının kendisinden çok, uyandırdığı merhamet duygusudur. Kuzunun "nâlesi", onun masumiyetini görünür kılan bir araçtır; masumiyet, doğrudan tanımlanmak yerine, duygu üzerinden sezdirilmektedir. "Bilsem" ifadesi ise öznenin bilme arzusunu ve bu acının nedenine ulaşamama hâlini dile getirir. Bu durum, kuzunun içinde bulunduğu durumun sezgisel ve duygusal algı alanında kavrandığını düşündürür. Böylece şiirde "kuzu", "gam", "nâle" ve "kalp" etrafında kurulan anlam ağı, masumiyetin hissedilen ve sezilen bir nitelik olarak temsil edilmesini sağlar.

Kuzu imgesi etrafında kurulan şiir, dünyaya yeni açılmış bir varlığın duygusal ve varoluşsal durumunu yoğun biçimde görünür kılmaktadır. Kuzu, huzursuzluk, eksiklik ve arayış içinde belirir. Nâlesi yalnızca fiziksel bir ihtiyaçtan kaynaklanmaz; daha derinde bir kopuş hissini taşır. Anneye yöneliş, beslenme ihtiyacını aşarak tamamlanma isteğine dönüşür. Bu yönelişin içinde hem telaş

hem de güven arayışı iç içedir. Kavuşma anlarında hareket yavaşlar, ses kesilir ve varlık kısa süreli bir sükûnet kazanır. Eksiklik ile doyum arasında kurulan bu ritim, yalnızca hayvana ait bir durum olarak kalmaz; insanın en temel deneyimlerinden biri olan yoksunluk ve giderme döngüsünü çağırır.

Kuzunun varlığı, kendi durumunu kavrayacak bilinçten yoksun olmasına rağmen yoğun bir duygulanım alanı taşır. Acı, sevinç ve huzur, herhangi bir zihinsel süzgeçten geçmeden yaşanır. Deneyimin doğrudan gerçekleşmesi, insanın özellikle erken varoluş evrelerinde ya da güçlü duygusal anlarda yaşadığı aracısız deneyimle örtüşür. Bu nedenle kuzu, insanın en ilkel ve en saf hâlinin temsiline dönüşür. Masumiyet, tam da bu dolaysızlık içinde anlam kazanır. Yönelişlerde hesap yoktur; korunma ya da geri çekilme gibi stratejiler devreye girmez. İhtiyaç duyulan şeye tereddütsüz yönelme dürtüsü belirgindir. Bu durum, insanın da özellikle bağımlılık ilişkileri içinde -sevgi, bakım, aidiyet arayışlarında- sergilediği saf yönelimi yansıtır.

Şiirin genel akışında masumiyet, süreklilik arz etmez. Huzur kısa sürer; ihtiyaç yeniden belirir, eksiklik geri döner. Bu dalgalanma, insanın da hiçbir zaman tam ve kalıcı bir doyum hâline ulaşamayan yapısını düşündürür. Kuzu üzerinden kurulan bu temsil, insanın dünyayla kurduğu ilişkinin en temel dinamiklerini yalın bir düzlemde görünür kılar.

William Blake'in "The Lamb" şiiri, masumiyetin doğal saflık hâlini aşarak ilahî düzen içinde anlam kazandığı bir varoluş biçimine işaret eder. Şiirde kuzunun yaratılışına yöneltilen sorular, masumiyetin kaynağını sorgulayan bilinç düzlemini kurar; kuzunun Tanrı ile özdeşleştirilmesi ise bu saflığı kutsal bir bağlama taşır. Kuzu figürü bu yönüyle pastoral bir unsur olmanın ötesine geçer ve yaratıcı ile kurulan ilişkinin simgesine dönüşür. Buna karşılık Muallim Naci'nin şiirlerinde kuzu, ilahî düzen fikrinden çok insanın duygusal dünyasında karşılık bulan kırılma ve merhamet duygusunun taşıyıcısı olarak belirir. Korunmaya muhtaçlığıyla tasvir edilen kuzu, okuyucuda şefkat uyandıran bir imgeye dönüşür. Böylece Blake'in şiirinde kozmik ve teolojik bağlama yerleşen masumiyet, Muallim Naci'de bireysel duyarlılığın ve içsel hassasiyetin ifadesi durumuna gelir. Masumiyetin bu iki farklı düzlemde kurulması, saflığın sınanması ve dönüşmesi üzerinden şekillendiğini düşündürür.

3. Masumiyetin Kırılma

Masumiyetin şiirlerdeki varlığı, her zaman korunaklı bir şekilde sürmez; dış dünyanın sertliğiyle karşılaştığı anda sarsılır. Yırtıcı ve tehditkâr varlıklar, savunmasız olanı doğrudan hedef hâline getirir ve bu karşılaşma, masumiyetin kırılma yapısını açığa çıkarır. Doğada güç ile zayıflık arasındaki gerilim, saf olanın sürekli olarak tehlike altında bulunduğunu hatırlatır. Bu nedenle masumiyet, yalnızca saflıkla tanımlanabilecek bir durum olmaktan uzaklaşır; kırılma ihtimali taşıyarak her an zedelenebilecek bir deneyim hâline dönüşür.

William Blake'in "The Tyger" adlı şiiri, yırtıcı bir canlının varlığıyla masumiyetin tehdit altına girdiği bir düzeni kurar ve bu düzen içindeki saflığın sürekliliğini sorgulamaya açar;

Tyger Tyger, burning bright
In the forests of the night,
What immortal hand or eye
Could frame thy fearful symmetry?

(Blake 24)

Kaplanın "fearful symmetry" ifadesiyle tasvir edilmesi, doğanın hem hayranlık uyandıran hem de korku veren bir yapıya sahip olduğunu düşündürür. Kaplan figürü, masumiyetin karşısında yer alan güçlü ve tehditkâr bir varoluşu temsil eder. "The Tyger", masumiyetin dışsal ve içsel tehditler karşısında nasıl sarsıldığını bütüncül bir yapı içinde ortaya koyar. Şiir boyunca yinelenen sorular, sadece kaplanın kökenine yönelmez; aynı zamanda güven duygusunun temellerini de sorgulamaya açar. Karanlıkta parlayan ve korku uyandıran bir varlık olarak kaplan, savunmasız olanın sürekli tehdit altında bulunduğu bir düzeni imler. Bu düzen içinde saflık, korunmuş ve değişmez nitelik olmaktan uzaklaşır; kırılma ihtimali taşıyan, her an zedelenebilecek bir hâle dönüşür. Şiirin merkezinde yer alan "Did he who made the Lamb make thee?" sorusu, masumiyet ile yıkıcılık arasındaki sınırın kesinliğini ortadan kaldırır ve her iki durumun aynı varoluş alanı içinde birlikte düşünülebileceğini ortaya koyar. Böylece kaplan imgesi, yalnızca korkunun değil, masumiyetin sürdürülebilirliğini tehdit eden bir gerçekliğin sembolü hâline gelir. Şiirin bütünü, masumiyetin ancak karşıt güçlerle birlikte anlam kazandığını ve bu karşılaşma içinde kaçınılmaz olarak kırılanlaştığını düşündürür. Blake üzerine yaptığı incelemede Northrop Frye, Songs of Innocence and of Experience'da yer alan şiirlerin insanın dünyayı algılayışına dair farklı bilinç durumlarını temsil ettiğini belirtir (237). Bu bağlamda kaplan figürü, masumiyetin sınırlarını ve kırılmasını ortaya koyan bir imge hâline gelir.

Muallim Naci de şiirinde masumiyetin tehdit altında oluşuna farklı bir yoldan dikkat çeker. Buradaki kırılma, güvercinin avcılarının tuzağına düşme endişesinden kaynaklanır. Şiirde güvercin figürü, narin ve savunmasız bir varlık olarak tasvir edilir. Şairin güvercinine yönelttiği bakış, merhamet duygusunu belirginleştirir. Güvercinin kırılma varlığı karşısında duyulan bu merhamet, masumiyetin korunması gereken bir değer olarak algılandığını düşündürür. Bu sebeple güvercinin narinliği ve korunmasızlığı özellikle vurgulanır;

Bâlâlara doğru etme pervâz
Tâ olmayasın dūçâr-ı şehbâz
Alçakta da pek dolaşma zirâ
Eyler iki saçma ömrün ifnâ

(Hayber ve Özbay 74)

Söz konusu dizeler, ilk bakışta bir "kebûtere nasihat" çerçevesinde kurulmuş görünse de dikkatle incelendiğinde masumiyetin kırılmağını yoğunlaştıran bir anlam katmanına açılır. Şairin dili, somut bir kuş üzerinden soyut bir varlık hâlini kurar; yön, hareket ve tehdit arasındaki ilişki, masumiyetin dünyadaki konumunu belirleyen temel gerilimi görünür kılar. Masumiyet, sürekli tehdit altında bulunan varoluş biçimi, ontolojik bir risk alanı olarak belirir. "Bâlâlara doğru etme pervâz" dizesinde dile getirilen yükselme hareketi, özgürlük ya da yücelik arzusundan çok, görünür hâle gelmenin taşıdığı tehlikeyi ima eder. "Bâlâ", erişilmesi güç olanı ve yükseği çağırıştırırken "pervâz", bu yöne doğru gerçekleşen aktif bir açılmayı ifade eder. Ancak bu açılma, masum varlık için genişleme değil, korunaksız bir ortaya çıkıştır. Hemen ardından gelen "Tâ olmyasın dûçâr-ı şebbâz" dizesi, hareketin karşısına konumlanan yıkıcı gücü belirginleştirir. Şebbâz, burada görünür hâle gelen varlığın karşılaşacağı kaçınılmaz tehdidin simgesidir. Yükselmek, özgürleşmenin değil, avlanma tehlikesinin koşuluna dönüşür. Dizelerin devamında yön değiştirir gibi görünen "Alçakta da pek dolaşma zirâ / Eyle iki saçma ömrün ifnâ" uyarısı, kırılmağını başka bir düzlemde sürdürdüğünü açığa çıkarır. Yere yakın kalmak, ilk anda korunma imkânı gibi görünür ancak metin, bu ihtimali de geçersiz kılar. "İki saçma" ifadesi, tehlikenin tek bir yönden gelmediğini, varlığın bulunduğu her düzlemde farklı biçimlerde ortaya çıktığını düşündürür. Yükseklik, yırtıcıyı; alçaklık, başka türden bir yok edilişi çağırır. Böylece masumiyet, hangi yönde hareket ederse etsin, tehditte bütünüyle sınırlanamaz.

Kebûter imgesi, bu yapı içinde özel bir anlam kazanır. Geleneksel olarak saflık ve barışla ilişkilendirilen bu varlık, aynı zamanda en kolay avlanabilen canlılardan biridir. Uçuşu, doğallığın ve içgüdüsel hareketin ifadesi olarak vardır ancak bu doğallık, aynı zamanda onu hedef hâline getirmektedir. Masumiyet, kendisini dünyaya açtığı ölçüde kırılmağıdır çünkü onu izlenebilir, yakalanabilir ve yok edilebilir bir konuma yerleştirir. Bu nedenle dizelerde kurulan gerilim, dışsal bir korkudan çok daha derine uzanır; var olmak, görünür olmak ve ilişki kurmak, riskleri de beraberinde getirmektedir.

Blake ve Muallim Naci'nin şiirleri, masumiyetin kırılmağına işaret etmesi bakımından dikkat çekici bir benzerlik gösterir. Blake'in şiirlerinde kaplan figürü masumiyetin karşısında yer alan güçlü ve karanlık bir varoluşu temsil ederken Muallim Naci'nin şiirinde güvercin figürü, korunması gereken narin bir varlık olarak ortaya çıkar. Bu durum, hayvan sembollerinin her iki şairin poetik dünyasında da masumiyet temasını ifade eden güçlü imgeler olarak kullanıldığını göstermektedir.

Sonuç

William Blake ve Muallim Naci'nin şiirlerinin karşılaştırmalı biçimde incelenmesi,

masumiyet kavramının edebî metinlerde sabit ve tek boyutlu bir anlam taşımadığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Masumiyet, ele alınan şiirlerde sadece saflık ve korunmasızlıkla tanımlanmamakta; karşılaşma, yönelim ve tehditler içinde sürekli yeniden kurulan bir varoluş hâline dönüşmektedir.

Çalışma kapsamında yapılan karşılaştırma, hayvan sembollerinin her iki şairde de benzer imgeler üzerinden kurulmasına rağmen farklı anlam katmanlarında işlediğini gösterir. Blake'in şiirlerinde kuzu ve kaplan arasında kurulan ilişki, masumiyetin ancak karşıtıyla birlikte anlam kazanarak kendi içinde kırılmaya açık bir yapı taşıdığına işaret eder. Bu bağlamda masumiyet, dışsal bir tehditten çok, varoluşun çift yönlü doğası içinde yer alan bir bilinç durumunu imler. Muallim Naci'nin şiirlerinde ise masumiyet, kozmik bir karşıtlıktan ziyade doğrudan kırılabilirlik ve merhamet ekseninde kurulmaktadır. Kuzu ve güvercin gibi figürler üzerinden şekillenen bu temsil, masumiyetin dünyaya yöneldiği her anda riskle karşılaşan bir varoluş biçimi olduğunu ortaya koyar. Hareket, yönelme ve görünür olma hâlleri, varlığı güçlendiren değil, savunmasız kılan unsurlar olarak belirir. Böylece masumiyetin dışsal güçlerin yanı sıra var olmanın kendi dinamikleri tarafından da zedelendiği sonucuna ulaşılmıştır.

İki şiir geleneğinin birlikte değerlendirilmesi, hayvan sembollerinin yalnızca betimleyici unsurlar olmadığını; insanın doğa, kendisi ve dünyayla kurduğu ilişkinin temel gerilimlerini somutlaştıran yapısal araçlar olarak işlediğini göstermektedir. Masumiyetin korunabilen bir saflık alanı değil; karşılaşmalar içinde sürekli sınanıp kırılma ihtimali taşıyan ve kırılabilirlik üzerinden anlam kazanan dinamik bir varoluş durumu olduğunu ifade etmiştir.

Elde edilen bulgular, farklı kültürel ve edebî bağlamlarda benzer sembollerin ortak bir duyarlılık alanında buluştuğunu ancak bu ortaklığın tek tip bir anlam üretmediğini açıklar. Böylece çalışma hem romantik İngiliz şiiri hem de Yenileşme dönemi Türk şiiri bağlamında masumiyet kavramının yeniden düşünülmesine imkân sağlayan karşılaştırmalı bir perspektif sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Kenan. *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860–1923*. İnkılap Kitabevi, 2015.
- Blake, William. *Songs of Innocence and of Experience*. Edited by George H. Cowling, Methuen & Co. Ltd., 1925, <https://archive.org/details/songsofinnocenceblak>.
- Bloom, Harold. *Blake's Apocalypse: A Study in Poetic Argument*. Cornell University Press, 1963.
- Clot, J. E. *A Dictionary of Symbols*. Routledge & Kegan Paul, 1971.
- Empson, William. *Some Versions of Pastoral*. Chatto & Windus, 1974.
- Frye, Northrop. *Fearful Symmetry: A Study of William Blake*. Princeton University Press, 1947.
- Hayber, Abdülkadir, and Hasan Özbay. *Muallim Nâci'nin Şiirleri*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997.
- "Innocence." Oxford Learner's Dictionaries. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/innocence>.
- İncil, "Yuhanna 1" <https://incil.info/>.
- Korkmaz, Ramazan. *Sabahattin Ali: İnsan ve Eser*. Kesit Yayınları, 2016.
- Özgül, M. Kayahan. *Şiirin Hazanında Gazel Dökenler V: Muallim Naci Efendi*. Kitabevi Yayınları, 2016.
- Patil, U. A. "Innocence and Experience in the Poetry of William Blake" *International Journal of Science and Advanced Technology*, 2025, pp. 1-4.
- Rousseau, Jean-Jacques. *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı ve Temelleri Üzerine Konuşma*. Translated by Ünsal Oskay, Cem Yayınevi, 2004.
- Rousseau, Jean-Jacques. *Emile ya da Eğitim Üzerine*. Say Yayınları, 2009.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2001.
- Tarakçı, Celal. *Muallim Naci*. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1994.

